

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

**ПРОДОВОЛЬЧА ТА ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА
В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПОВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ:
ВИКЛИКИ ДЛЯ УКРАЇНИ ТА СВІТУ**

*присвяченої 125-річчю Національного університету
біоресурсів і природокористування України*

**Секція 4. Якість освіти та гуманітарна наука в умовах війни
та глобальних викликів**

**25 травня 2023 року
Київ, Україна**

Організатор конференції:

Національний університет біоресурсів і
природокористування України

Продовольча та екологічна безпека в умовах війни та повоєнної відбудови: виклики для України та світу: мат. Міжн. наук.-практ. конф., секція 4: Якість освіти та гуманітарна наука в умовах війни та глобальних викликів (м. Київ, 25 трав. 2023 р.). Київ, 2023. С. 358.

Матеріали конференції подано в авторській редакції.

У збірнику подано результати обговорення актуальних проблем, перспектив і шляхів забезпечення продовольчої та екологічної безпеки в умовах війни, плану відновлення України, сталого розвитку світу в контексті глобальних і регіональних викликів, трансформації суспільства та формування нової парадигми розвитку.

Редакційна колегія:

Ніколаєнко С. М. (відповідальний редактор), Кваша С. М., Кондратюк В. М., Ткачук В. А., Шинкарук В. Д., Барановська О. Д., Баль-Прилипка Л. В., Братішко В. В., Глазунова О. Г., Гриценко І. С., Діброва А. Д., Євсюков Т. О., Каплун В. В., Коломієць Ю. В., Кононенко Р. В., Васишин Р. Д., Мельник В. І., Остапчук А. Д., Отченашко В. В., Рудик Я. М., Ружило З. В., Савицька І. М., Тонха О. Л., Цвіліховський М. І., Яра О. С.

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

**ПРОДОВОЛЬЧА ТА ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПОВОЄННОЇ
ВІДБУДОВИ: ВИКЛИКИ ДЛЯ УКРАЇНИ ТА СВІТУ**

*присвяченої 125-річчю Національного університету біоресурсів
і природокористування України*

Секція 4. Якість освіти та гуманітарна наука в умовах війни та глобальних викликів

Відповідальний за випуск: **Отченашко В. В.**

© НУБіП України, 2023.

УДК 37.013.74

МОДЕЛІ ФІНАНСУВАННЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Васюк О.В., доктор педагогічних наук, професор (o.vasiuk@nubip.edu.ua),
Маценко Л.М., кандидат педагогічних наук, доцент (l.matsenko@nubip.edu.ua)
Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

Трансформація системи освіти в Україні спрямована на інтеграцію освітньої діяльності з європейським освітнім простором, що не можливе без належного використання сучасних механізмів її фінансування.

Питанням теорії та практики фінансового забезпечення вищої освіти приділяють увагу О. Ю. Анісімова, О. А. Барабаш, В. Є. Бахрушин, В. В. Гапон, Т. Г. Затонацька, Л. П. Лондар, С. Л. Лондар, А. П. Софієнко, Г. М. Терещенко, Л. Л. Чимбай, К. Г. Читаєва, М. І. Шараєвська, та ін.

Мета роботи – окреслити існуючі моделі фінансування вищої освіти в сучасних умовах у світі.

Моделі фінансування вищої освіти передбачають поєднання державного і приватного фінансування. Зокрема, у країнах ОЕСР існує тенденція зростання інвестицій у вищу освіту, збільшення приватного фінансування, проте зменшення фінансування на одного студента. У країнах, що розвиваються (наприклад Нігерії), домінує державне фінансування вищої освіти. Проте, в Філіппінах система вищої освіти розвивається переважно за рахунок приватних ресурсів.

У світовій практиці сформувалися декілька підходів до організації державного фінансування вищої освіти:

– фінансування за видатками (Канада, Велика Британія, Франція, Японія, Швеція, Норвегія, КНР, Нігерія) передбачає, що бюджетні кошти надходять безпосередньо до закладу вищої освіти, а їхнє використання чітко контролюється державою;

– фінансування за результатами (Данія, Фінляндія, Ізраїль, Нідерланди, США та ін.) означає, що виділення державних коштів залежить від результатів навчальної та науково-дослідної діяльності закладу вищої освіти – безпосередніх (якості й обсягу наданих освітніх послуг) і кінцевих (соціально-економічного ефекту від здобуття освіти: кар’єрного зростання випускників закладу вищої освіти, їхніх доходів, задоволеності роботодавців якістю підготовки випускників тощо);

– договірне фінансування освіти (Бразилія, Аргентина, Індія, Греція, Італія) має за основу результати переговорів представників закладу вищої освіти й освітнього міністерства або фінансових установ [2].

Виокремлюють такі основні моделі фінансування вищої освіти:

– бюрократична, що передбачає фінансування закладів вищої освіти виключно за рахунок державних коштів. Перевагами моделі є можливість держави регулювати підготовку фахівців відповідно до потреб ринку праці, керувати якістю освіти. До недоліків відносять відсутність інституційної автономії та академічної свободи, прийняття фінансових рішень є складною бюрократичною процедурою;

– колегіальна, за якої заклад вищої освіти фінансується переважно за рахунок держави, проте має право залучати приватне фінансування (отримання грантів через проекти, плата за навчання, проведення наукових досліджень). Перевага моделі – керівництво закладу вищої освіти володіє фінансовою автономією, недоліки – наявність потреби команди висококваліфікованих управлінських кадрів; відсутність прозорості механізму розподілу коштів усередині закладу вищої освіти;

– ринкова модель передбачає тісну співпрацю всіх учасників системи вищої освіти та обов’язкове залучення альтернативних джерел фінансування. За цієї моделі держава лише встановлює загальні пріоритети і вимоги до якості освіти, а бізнес здійснює домінуючий вплив на функціонування закладів вищої освіти та вимагає від них інформацію про використання отриманих ресурсів. Недоліком моделі є зорієнтованість закладів вищої освіти на підготовку фахівців фінансово ефективних [1].

За умов скорочення ресурсів зміни фінансування освіти повинні здійснюватися за напрямами диверсифікації джерел фінансування освіти:

1) встановлення плати за навчання або зборів на відшкодування витрат на проживання та харчування (Швеція, Норвегія, Фінляндія, Данія; у більшості країн із перехідною економікою); відміна або зменшення розмірів студентських грантів і стипендій; скорочення або “заморожування” субсидій на студентські кредити;

2) довгострокове залучення фінансових пожертвувань від випускників, індивідуальних і корпоративних донорів із метою створення ендаументів – фондів цільового капіталу, що використовуються закладом вищої освіти на суспільно значущі цілі. Значні пожертвування ще в XIX ст. одержували такі університети США, як Гарвард, Єль, Принстон, Колумбія. Провідним промисловцям і бізнесменам зобов’язані своїм зростанням великі католицькі університети США, серед яких Нотр Дам, Бостон Коледж, Фордгам, Джорджтаун тощо;

3) випуск облігацій, як це зробив у 2010 р. Кембридзький університет (Велика Британія), уперше за 800 років не знайшовши іншого шляху фінансування університетського містечка, музейних та освітніх центрів (400 млн. ф. ст.). Шляхом випуску облігацій під час економічної кризи пішли Гарвардський і Принстонський університети США, залучивши \$2,5 млрд. і \$1 млрд. відповідно;

- 4) формування підприємницьких університетів, які не просто взаємодіють із промисловістю, а здатні комерціалізувати результати своєї наукової діяльності (інтелектуальну власність), тобто отримати прибуток і залучити додаткові фінансові ресурси;
- 5) корпоратизація і приватизація державних університетів;
- 6) розвиток непрофільної діяльності;
- 7) запровадження нових інструментів державного управління бюджетами університетів із використанням грантів, позик, що повертаються умовно, гарантій і страхування, механізмів пайової участі;
- 8) запровадження стимулюючих форм фінансування [2].

Країни ОЕСР також використовують наступні схеми фінансування освіти: здобувачі вищої освіти не сплачують за навчання чи плата є символічною завдяки державній підтримці; плата за навчання в закладі вищої освіти є високою, але держава пропонує варіанти компенсації приватних витрат; плата за навчання в закладі вищої освіти є високою, водночас система компенсацій майже відсутня; плата за навчання є не високою, система компенсацій не розвинена.

Застосування різних інструментів фінансування дає змогу швидше реагувати на потреби освітніх установ, категорій здобувачів освіти й педагогічних працівників, що сприяє поліпшенню якості освіти та підвищенню конкурентоспроможності вітчизняної системи освіти.

Перелік посилань

1. Удосконалення фінансування системи освіти України як передумова успішного реформування: монографія. За ред. С. Л. Лондара. Київ, 2021. 274 с.
2. Шевченко Л. С. Фінансування вищої освіти: диверсифікація джерел. *Теорія і практика правознавства*: електр. наук. фах. вид. Нац. ун-ту "Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого". 2013. Вип. 2. http://nauka.jur-academy.kharkov.ua/download/el_zbirk/2.2013/31.pdf (дата звернення 12.01.2023 р.).